

GÜRCİSTAN'I DOĞRU OKUMAK

Yrd.Doç.Dr.Sait YILMAZ

1990'lı yıllarda Sovyet egemenliğinin ortadan kalkması ile Kafkasya'da dondurulmuş istikrarsızlığının örttüğü etnik veya toprak anlaşmazlığı şeklindeki pek çok sorun yeniden canlandı ve çatışmalara neden oldu. Soğuk Savaş'ın bitmesi ile bölgede bir güç boşluğu oluşması yani Sovyet kontrolünün göreceli olarak azalması Batı'nın bölge devletleriyle ilişki kurması için bir fırsat oluşturdu. Ancak 2000'li yıllarda Putin ile birlikte silkelenen Rusya Federasyonu (RF)'nin siyaset anlayışı bölge ülkelerindeki ihtilaflara müdahale hakkını kendinde görmekte, buralarda yeni üsler edinmeyi, bu devletlerde yaşayan Rusların çıkarlarını korumayı ve nihayet RF için güvenli sınırlar oluşturmayı öngörmektedir. Soğuk Savaş sonrası Gürcistan ise Rus kontrolünden uzak ve Batıya dönük bir politika izlemeye başlamıştır. Gürcistan'ın güvenlik sorunlarının başında Abhazya, Güney Osetya, Acaristan ve Cevhati bölgelerini kapsayan toprak bütünlüğü gelmektedir. Sovyetler zamanında Abhazya, Osetya ve Acaristan'a verilen özerklik haklarının Gürcistan'ın kurulması ile kısıtlanması üzerine bu bölgelerde çıkan çatışma ve gerilimler Rusya'nın müdahil olması ile yatışmıştır.

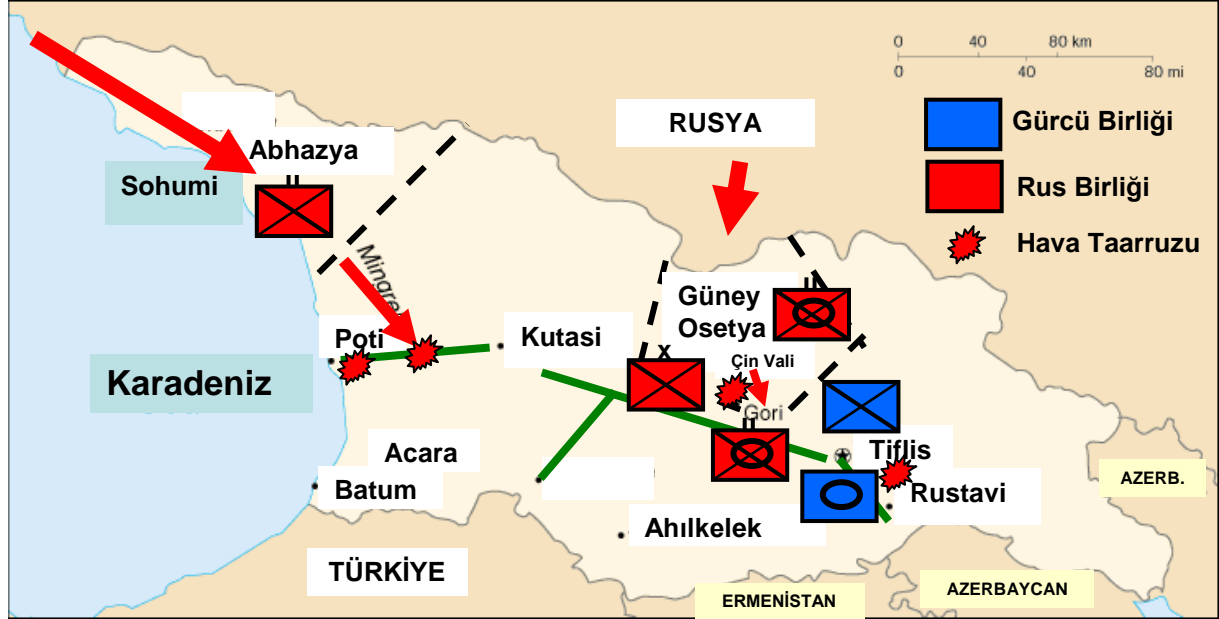
Gürcistan'da olup bitenler.

Gürcistan topraklarından Rus askeri varlığını çıkarmak istemekte ve Rusya ile yapılan son anlaşmaya göre Ocak 2008'e kadar Rus üslerinin (Batum ve Gudauta) boşaltılmasını beklemekte idi. Ağustos 2008'e kadar olan dönemde Abhazya'da ateşkes hemen hepsi Ruslardan teşkil edilen 1500 kişilik bir barış gücü ile, Osetya'da ise 600 kişilik bir Rus barış gücü ve 102 kişilik BM Gözlemcisi (UNOMIG) ile sağlanmaktaydı. Rusya, ABD yanlısı politika izleyen Gürcistan hükümetine karşı nüfusun % 8'ini oluşturan Gürcistan Ermenilerini de kışkırtarak istikrarsızlık unsuru olarak kullanmaktadır. AGİT kararı gereğince Gürcistan'daki bölgelerine dönmelerine müsaade edilen Ahıska Türkleri de Ermeniler tarafından engellenmektedir. Ermenistan ise Karadeniz'e çıkış yolu elde etmek için Rusya ile birlikte Gürcistan'daki Ermenileri kullanmaktadır. Gürcistan ve Ukrayna üzerinde Rusya ve Batı arasındaki nüfuz mücadelesi açık ve örtülü olarak sürmektedir.

07 Ağustos 2008 gecesi Gürcistan kuvvetleri Sovyetlerin yıkılmasından beri bağımsız bir statüde olan ve Gürcistan'dan ayrılmaya çalışan Güney Osetya sınırlarını aşarak başkenti Şin Vali'ye ele geçirmeye çalıştı. Gürcüler birkaç Black Hawk helikopter, (muhtemelen Amerikalı) ayaklanma uzmanları, birkaç tabur kadar zırhlı araç ve personel taşıyıcı ile hortum şeklinde dar bir alandan ilerleyerek Güney Osetya'daki Rus destekli direnişi sürebileceklerine ikna edilmişti. Bunu yaparken de ne şehrin girişlerini ne de Güney Osetya'nın sınırlarını kontrol altına almayı aklına getirmedi. Nitekim 08 Ağustos 2008 sabahı hava kuvvetleri ile desteklenen zırhlı ve motorize Rus birlikleri sözde ittifak halinde oldukları Güney Osetya'yı işgalden kurtarmak için sınırı geçtiler ve Gürcü birliklerini hemen geri püskürttüler.

12 Ağustos Pazar günü ise Rusların iki koldan (Abhazya'dan güneye ve Güney Osetya'nın güneyinden Gori'ye) taaruzları Gürcü başkenti Tiflis ve limanlarına giden yolları kesmeyi amaçlıyordu. Bir yandan Gürcü hava alanlarını ve hava savunmasını bombalayan Ruslar, Tiflis'in 40 mil ötesine kadar gelip şehri tecrit etmeye başladı (Şekil). Özetle Ruslar bu savaşa hazırlıklı olduğu belliydi ve Gürcüler kendi tuzaklarına düştüler. Rus karşı hareketinin birkaç saat içinde başlaması ve ince planlanmış ve icra edilmiş bu hareketin 48 saat içinde başarılı olması Rusların

Gürcistan'ın niyetini sanki öncede okuduklarını göstermektedir. Bunu kanıtlayan bir delil de işgalden bir kaç gün önce Rusların Gürcü internet sunucu (server) ve web sitelerine başlattığı bilgisayar saldırıları oldu.

Şekil: Gürcistan-Rus Çatışması (11 Ağustos 2008)

Gürcistan'ın bu süratli başarısızlığı üzerine herkesin aklına gelen ilk soru şu idi; Gürcüler ne yapmak istedi, neden olmadı? Amerikalıların hem Gürcü saldırısından hem de yakınlardaki Rus birliklerinden habersiz olması ve hareket eden Rus birliklerini tespit edememiş olması düşünülemezdi. Akla ilk gelen ihtimal gene istihbaratçıların analiz hatası ve Rusların tuzağı oldu. Şaakaşvili'nin tüm günah çıkarmalarına rağmen Gürcüler Rusların niyetini muhtemelen yanlış okudu ve Gürcistan ABD'ye güvenmenin bedelini ödedi. Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvedev Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya'nın uluslararası garantörü olmaya devam edeceğini açıkladı. Rus saldırısını Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliğine bir saldırı ve kendisine doğrudan bir meydan okuma olarak gören Amerikanın tepkisi ise Rusya'yı çekilmeye davet etmek ve insani yardım gönderme arayışı ile sınırlı kaldı.

ABD-Rusya ilişkilerinin geldiği aşama; Gerçek Yeni Dünya Düzeni.

Rusya, 1980'lerden beri ilk defa kaba güce başvurmuştur. Böylece Rusya yayılcı alışkanlıkları ile birlikte Batı ve tüm dünya için önemli bir kritik aşama olarak kabul edilen sertlik konseptine döndü ve bunu da barışa zorlama operasyonu kisvesi altına yaptı. Kriz süresince ABD Başkanı Bush dört gün boyunca rahatını bozmadan Pekin'de olimpiyat oyunlarını seyretmeye devam etti. AB Dönem Başkanı Sarkozy'de Gürcistan için Dışişleri Bakanı Kouchner'i görevlendirerek mekik diplomasisini tercih etti. Rusya'yı ateşkese ikna etmek için yapılan yalvarmalar arasında 'altı noktalı ateşkes planı' için Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ifadesinden bile vaz geçildi. Ancak hiç şüphe yok ki ateşkes Rusların niyetlerini yok etmeyecek, iştahlanan Rusya'yı daha da arayış içine sokacaktır.

Özellikle Ukrayna'dan sonra Ruslar ABD'nin CIA destekli örtülü operasyonlar ile Rusyayı stratejik olarak çevreleme ve boğma planı uyguladığına sonucuna vardılar. Kosova ise azınlık konuları ile ilgili ABD ve Avrupa'nın Rusların isteklerini dikkate almayacağını gösterdi. Kosova bağımsız olduğuna göre Abhazya ve Güney

Osetya da bağımsız olabilirdi. Ancak Güney Osetya, bütün bunların rövanşı olmaktan öte Rusların dünya sahnesine artık Batı'nın rakibi olarak dönüşünü temsil etmektedir ve zanlı Rusya artık çok büyük jestler yapmadığı takdirde Batının yanında değil hedefinde olacaktır. Nitekim ABD, Rusya'nın bir bedel ödeyeceğini şimdiden açıklamıştır.

Rusya, eski Sovyetler Birliği'ni kurmanın peşinde değil ama onun mirası olan coğrafyada Rus etki bölgesi kurmak peşindedir. Bunun için de en azından bölgesel çatışmalar için etkin bir savaş gücüne sahip ordu geliştirmekte ve etki bölgesine yabancı güçleri sokmamayı istemektedir. Gürcistan'ın işgali ile Putin hem Rus ordusunun itibarını tekrar sağladı hem de ABD'nin bölgedeki prestijini sıfırladı. Üstelik Güney Osetya'dan çok daha önemli olan İran ve Suriye başta olmak üzere ABD'nin pek çok konuda kendisi ile iyi geçinmek zorunda olduğunu hesaplamaktadır. ABD köşeye sıkışmış iken Avrupalılar da ne Rusya ile baş edecek bir askeri kuvvet ne de enerji bağımlılığı nedeni ile niyet bulunmaktadır. Ruslar ABD'ye beni dikkate almadan dünyada hiçbir şey yapamazsın mesajı verdiler ve bu yeni gerçeğin arkasında durmaya da niyetliler.

Gürcistan'daki savaş Rusların ne ilk ne de son müdahalesi olacaktır. Artık Ruslar kazandıkları cesaret ve öz güven ile satranç tahtasına yeniden bakıyorlar. Nitekim yeni Medvedev doktrini vatandaşlarının korunmasını hayati en öncelik konusu yaparken Güney Osetya'dan başlayarak yeniden komuşu ülkelerde vatandaşlık dağıtmaya başlamıştır. ABD-Rusya karşılaşması şimdi Japon Denizi'nden Orta Asya ve Kafkasya'ya, Kardeniz'den Balkanlar ve Baltık Denizine ve hatta Kutuplar ve açık denizlere kadar yeniden şekilleniyor. Bu şekillenme içinde Çin, Hindistan ve İran gibi aktörlerin de fırsatçı politikalar ile yeni krizler doğurabileceği, oldu-bittilere girişebileceği hesaplanmalıdır. Özetle Soğuk Savaş sonrası dönem bazılarının ise Yeni Dünya Düzeni dediğimiz dönem 08 Ağustos 2008 tarihinde Rusya ve Gürcistan arasındaki savaş ile bitmektedir. Büyük güç rekabetini ve ulus-devlet savaşını öne çıkaran yeni paradigma 'Gerçek Yeni Dünya Düzeni' kavramının teleffuz edilmesine yol açmıştır.

Türkiye'nin çıkarması gereken dersler.

Ruslar son çatışma ile tüm dünyaya ben istediğim zaman askeri hareket yaparım ve de Amerika karışamaz dedi. Bu mesaj en çok Ukrayna, Baltık ülkeleri, Orta Asya ve Beyaz Rusya'ya gitmiş gibi gözükse de asıl Türkiye'nin bu mesajdan çıkaracağı dersler var. Son savaş bir kez daha ABD'den post Rusya'dan dost olmayacağını gösterdi. Yani ne ABD'nin müttefikliğine ne de Rusya'nın çıkarları söz konusu olduğunda yerinde kalacağına bel bağlamak lazım. Türkiye önce kendi ev ödevlerini yapmalıdır. Bu da Rus askeri gücünün çok iyi izlenmesi ve muhtemel bölgesel çatışma senaryoları dahilinde tepki gösterecek bir güç projeksiyonunun önce konsept düzeyinde ele alınıp, sonra kuvvet düzeyinde geliştirilmesi gereklidir. Buradan kastettiğimiz sınırlarımızın yanında değil ötesinde bulundurulacak askeri varlıklar ve bunları gerektiğinde takviye edecek bir stratejik konuşlanma ve askeri istihbarat kabiliyetleridir. Böyle bir güç projeksiyonu için ABD ve seçkin AB ülkeleri ile işbirliği yapılmalıdır.

Ukrayna'nın NATO üyesi olması halinde askeri ve stratejik açıdan büyük önem taşıyan Azak Denizi'ne NATO gemilerinin serbestçe girip çıkabilecek olması Rusya'nın kabusudur. Yani Karadeniz Rusya'nın yumuşak karnıdır. ABD ise çıkarlarını bölgede savunacak yeni bir kurumsal yapı arayışındadır. Türkiye, hem ateşi maşa ile tutmalı hem de bölgenin istikrarı için Rusya'yı dengeleyecek müttefik

aktörlerin bölgeye girişini desteklemelidir. Afganistan ve Irak'ta savaşan Amerika, İran'a da dışlerini gösterirken Rusya'nın çevresinde olabilecek bir krize müdahaleye ne niyeti ne de yeterli gücü vardı. Türkiye, ABD'nin Karadeniz'e girişi engelleyen sözde denge sağlayıcı Rusya'yı kızdırmama politikasını artık bir kenara bırakmalıdır. Korkunun ecele de Montrö'ye de faydası yoktur. Karadeniz ve Kafkasya'da dengelerin sağlanması, Türkiye'nin de elini güçlendirecek ve Rusya'ya artık meydanın boş olduğu imajını vermeyecektir.

Türkiye'nin önerdiği "Kafkasya İstikrar Paketi" ise başından beri hayal mahsulüdür. Ortada neyin istikrarı vardır da korunacaktır. İstikrar Paketi için Atatürk'ün dış politika anlayışını örnek almak gereklidir. İstikrar paketi, bütün üyeler tarafından korunmak istenen bir statüko ve buna garantör olabilecek eşit güçte aktörler ister. Bugün Kafkasya'da bunların hiçbiri yoktur. Böyle bir pakt tüm dizginleri Rusya'ya vermekten ve bugünkü statükoyu meşru hale getirerek, bölgeyi tamamen kaybetmekten başka bir şeye yaramayacaktır. Özetle Kafkasya İstikrar Paketi, tıpkı Karadeniz Ekonomik İşbirliği gibi içi boş ve erken bir projedir. Meydanı tamamen Rusya'ya bırakmaktan başka bir şeye yaramayacaktır.

Türkiye, birçok bölgesel ve küresel dinamiğin etkisinde olmaya aday olan bitişik alt-kıtasal bölgelerin ortasında, ilginç bir yol ayırımındadır. Bu bölgeler uluslararası sistem içinde değişen çıkarlar ve öncelikler nedeni ile özellikle Amerika ve Avrupa için önemli hale gelmiştir. Bölgenin bazı devletlerinin kendi içinde yaşadıkları değişimler de bu devletleri Batıya doğru itmiştir. Amerika ve Avrupa bölgeye farklı temellerde yaklaşıyorlar da her ikisinin de temel amacı bölge ile daha yakın ve net bir şekilde belirli stratejiler dahilinde ilişkiler kurmaktır. Bu coğrafya, büyük güçlerin çatışma alanı olmaya devam edecektir. Türkiye, bir an önce Batı ve Doğu arasındaki ikircikli politikasını gözden geçirerek kendi çıkarlarını önceliğe alan yeni bir strateji belirlemelidir.